UNA NOVA APORTACIÓ A L'OBRA D'ANTONI CANET

M.ª Rosa Terés

El nom d'Antoni Canet s'associa justificadament a l'important transformació que el mon artístic català va experimentar als volts de l'any 1400. Però, tot i que els documents de l'època ens parlen sovint de la seva activitat, coneixem ben poc de la seva obra.

Un repàs pels llibres d'Obreria de la catedral de Barcelona ens ha permès de constatar la seva intervenció directa, com escultor, en una obra que, sortosament, encara es conserva i que, fins ara, havia quedat sense paternitat: el portal de l'antiga Sala Capitular per la banda del claustre.

Sens dubte, Antoni Canet restà lligat durant molt temps de la seva activitat a la catedral de Barcelona, fent obres prestigioses que, posteriorment li permetrien d'assolir càrrecs importants en altres indrets. En primer lloc, treballà uns mesos —del 20 de juny al 28 de novembre de 1394— a l'obra del cor, com «obrer aprenent» i a les ordres de Pere ça Anglada, però cobrant un sou elevat.[1]

Poc després i fent honor a l'activitat itinerària de la majoria d'artistes de l'època, el trobem a Palma obrant al portal del Mirador de la catedral; possiblement fou una intervenció curta i poc important.[2]

Hem trobat que l'any 1403 era de nou a Barcelona, doncs surt citat com a «picador de pedres», es a dir, picapedrer, treballant a la catedral, sense que es precisi en quina obra, encara que, sens dubte, fent quelcom important doncs cobra un sou molt alt en relació amb els altres obrers.[3] Val a dir que, aleshores, la construcció de la catedral estava en una fase molt avançada.

Per altra banda, ja era coneguda la seva intervenció com escultor en la capella de les Fonts Baptismals, fent capitells i fullatges. Aquesta capella es una de les que flanquejen la portada principal de la catedral.[4]

Però el que fins ara es desconeixia es que Antoni Canet havia inter-

vingut en la traça del portal de la Sala Capitular, la qual aleshores s'havia començat a construir a partir del projecte donat per Arnau Bargués.[5] El 26 de febrer de 1407 Jaume Solà, llavors mestre major de la catedral, cobrava per fer la traça del portal del Capítol, a raó de cuatre sous per dia de feina.[6] Molt poc després, el 5 de març, dos escultors surten citats, collaborant amb l'esmentat arquitecte en la mateixa feina; per una banda, Antoni Canet: *Item pagui an Anthoni Canet, ymaginayre, per V jorns que traça al dit portal, a raó de IIII ss. VI ds.*, i per l'altra, Francesc Marata: *Item pagui en Francesch Maratha, ymaginayre, per I. jorn que traça al dit portal del Capitol, a raó de IIII ss. VI ds.* A continuació es parla de dos pergamins que han estat comprats per fer el dibuix: *Item pagui per dos pergamins obs del traçar lo dit portal.*[7]

La porta de l'antiga Sala Capitular, avui capella del Santíssim, dóna al claustre i ha arribat als nostres dies en un bon estat de conservació. Estilísticament es manté dins la línia de portades del gòtic català: obertura amplia, amb arc de mig punt voltat d'arquivoltes, robustament motllurades i tot el conjunt coronat per un elegant guardapols en forma d'arc conopial i decorat amb florons. Predomina l'ornamentació de tipus arquitectònic amb un gran sentit de la geometrització, encara que hi ha detalls de fullatge als capitells i dos caps de figures humanes, de reduïdes dimensions i mig amagats, a banda i banda dels muntants de la porta; aquests caps són d'acurada factura i fruit de la intervenció d'un bon escultor.

Tornant a la informació documental, es significatiu que Antoni Canet i Francesc Marata, com escultors, cobrin més que el mestre Solà i per tant que s'els valori més el seu treball.

Ara bé, sembla que la realització propiament escultòrica, encara que seguint el model donat per Canet i Marata, seria deguda a un altre escultor, citat amb una certa freqüència pels llibres d'Obreria de la catedral: Llorens Rexach. El mes d'agost del mateix any de 1407 aquest escultor cobrava per estar fent les bases i capitells dels muntants de la porta de la Sala Capitular.[8]

El fet que un o més artistes fessin el model —disseny o traça— d'una obra i que la realització concreta de la mateixa anés a càrrec d'un o d'uns altres, devia ser un procediment força freqüent dins l'àmbit de collaboració dels tallers de les catedrals. Per tant i, encara que en unes circunstàncies, fins a cert punt, especials, podem afirmar que Antoni Canet fou un dels autors d'aquest portal. Sens dubte, un anàlisi estilística feta detalladament ens permetrà de clarificar més aspectes.

Dos anys després, el 1409, se li encarregava, com ja es sabut, la realització del magnífic sepulcre del bisbe Escales a la capella de les Ànimes de la mateixa catedral.[9]

Entre aquesta data i l'any 1416 en que apareix al congrés d'arquitectes de Girona, com a mestre major de la catedral de la Seu d'Urgell,[10] hem vist que Antoni Canet continua treballant a la catedral de Barcelona, encara que ara ho fa d'una forma intermitent. Surt citat en diferents ocasions l'any 1412 i altres vegades l'any 1415.[11] Tot i que en els documents no queda massa clar, sembla ser que treballava en les obres de la Sala Capitular i possiblement com arquitecte.[12]

L'any 1417 era de nou a Girona, aquesta vegada com a mestre major, dirigint la construcció de la gran volta de la nau única. Sabem que es mantè en el càrrec fins l'any 1426.[13]

Dins el nombrós grup d'escultors que treballaren a la catedral de Barcelona durant la seva construcció, hem citat aquí a Francesc Marata, Llorens Rexach i Antoni Canet; els tres havien treballat uns anys abans en l'obra del cor i possiblement més d'un es formà en el taller dirigit per Pere ça Anglada. Això ens permet d'insistir en el fet que a la catedral de Barcelona s'hi havia creat una veritable escola d'escultura, a l'origen de la qual hi havia hagut sobretot l'obra del cor.

1. La notícia la donava A. DURAN SANPERE, *Un gran escultor medieval desconocido*, «La Vanguardia», 26 de maig de 1938. Veure també TERÉS, M.ª Rosa, *Pere ça Anglada, maestro del coro de la Catedral de Barcelona: Aspectos documentales y formales*, «D'Art», n.º 5, any 1979, pp. 51-64.

2. PIFERRER, Pablo, *Recuerdos y Bellezas de España, II: Mallorca*, Barcelona, 1842, Ap. n.º 2, p. 262. Sobre el portal del Mirador veure DURLIAT, Marcel, *Le portail du Mirador de la Cathédrale de Palma de Majorque*, «Annales publiées par la faculté des Lettres de Toulouse», any IX, 1960, pp. 245-255, especialment les pp. 250 i 254.

3. Arxiu de la Catedral de Barcelona, *Llibre d'Obra*, anys 1403-1405, fol. 16 v.º: *Dissapte a XX de octubre de 1403... Item foren pagats an Anthoni Canet picador de pedres per III jorns a raó de IIII ss. VI ds.* Idem, anys 1403-1405$_2$, fol. 17 v.º: *Dissapte a tres de Novembre (1403)... Item foren pagats an Anthoni Canet per IIII jornals y mig a raó de IIII ss. VI ds. per jornal.*

4. Arxiu de la Catedral de Barcelona, *Llibre d'Obra*, anys 1405-1407, fol. 53, publicat per MADURELL i MARIMÓN, J. M.: *El arte en la comarca alta de Urgel*, «Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona», vol. III, n.º 4, any 1945, p. 286. La informació es repeteix als folis 51 v.º y 52 v.º del mateix manual de la catedral.

5. Arxiu de la Catedral de Barcelona, *Llibre d'Obra*, anys 1405-1407, fol. 4; el document fou transcrit per CARRERAS CANDI, Francesc, *Lo palau reyal i la obra de la Séu regnant Martí I - Homenatge a la memoria del rey Martí (Vè. Centenari de la seva mort)*, «Centre excursionista de Catalunya», Barcelona, s. a., p. 146. Com a cosa inèdita podem dir que Marc ça Font, l'arquitecte del Palau de la Generalitat, treballà amb Arnau Bargués en la construcció de la Sala Capitular. La participació d'aquests i altres artistes en la construcció de l'esmentada sala constitueix la temàtica d'un altre treball que actualment estem preparant.

6. Arxiu de la Catedral de Barcelona, *Llibre d'Obra*, anys 1405-1407, fol. 88.

7. Idem, fol. 89 i fol. 89 v.º

8. Arxiu de la Catedral de Barcelona, *Llibre d'Obra*, anys 1407-1409$_2$, fol. 25 v.º: *Dissapta a IIII d'agost pagui an Jacme Sola per V jorns que pareda al portal del capitol a raó de IIII ss... Item pagui an Lorens Rexach ymaginayre per II jorns que obra en les xapes de les fioles del dit portal a raó de V ss.* Idem, fol. 26: *Item pagui an Lorenç Rexach ymaginayre per V jorns que obra en les xapes del portal del capitol a raó de V ss.* Idem, fol. 26 v.º: *Item pagui an Lorenç Rexach per II jorns que fou les bases e capitells de les xapes del portal del capitol a raó de V ss.* Sens dubte, per «xapes» i «fioles» ha d'entendre's els muntants del portal.

9. DURÁN SANPERE, Agustí, *Un gran escultor medieval desconocido*, ob. cit. i més recentment el mateix autor a *Barcelona i la seva història: l'art i la cultura*, ed. Curial, Barcelona, 1975, pp. 52-56.

10. Les actes del congrés foren publicades per VILLANUEVA, J., *Viaje literario a las iglesias de España*, vol. XII, Madrid, 1850, p. 330.

11. Arxiu de la Catedral de Barcelona, *Llibre d'Obra*, anys 1411-1413$_2$, fols. 34 v.° i 36, Idem, anys 1413-1415$_1$, fols. 86 v.°, 87, 88, 88 v.° i 89 v.°

12. El mateix anys de 1415, en els llibres de l'Obra surt el nom de Pere Johan que, en el cas d'identificar-se amb el famós escultor, es podria parlar d'una primera formació de l'esmentat artista a la catedral de Barcelona.

13. Veure FREIXAS CAMPS, Pere, *Antoni Canet, Maestro Mayor de la Seo de Gerona (1417-1426)*, «Revista de Gerona», any 1972, pp. 50-60.